

SUUDİ ARABİSTAN MÜZE PROJELERİ

Necla Betül Özden¹

Cite this article as:

Özden, Necla Betül. (2022). Suudi ArabiŖtan Müze Projeleri. International University Museums Association Platform Journal of Cultural Heritage UNIMUSEUM, 5 (2) İstanbul, Türkiye, 84-91.

ABSTRACT

Museum Projects of Saudi Arabia

In the Kingdom of Saudi Arabia, which is one of the important countries of the Middle East, efforts have been initiated to restructure the country's economy under the leadership of Prince Mohammed bin Salman, who was declared crown prince in 2017. First, the next 15-year strategy of the country, "Saudi Vision 2030" project, was set. "Saudi Vision 2030", a comprehensive strategic planning project, aims to reduce the country's dependence on petrol, diversify its economy, and develop public service sectors such as health, education, infrastructure, culture and tourism. Within the framework of the "Vision 2030" project, it is planned to implement visionary projects in the fields of cultural heritage, tourism and museology. The aim of this study is to reveal the developments of the country in the field of museology within the framework of this policy. In this context, first of all, important museums of Saudi Arabia were examined, then innovations made in these museums and newly established museums with the "Saudi Vision 2030" program were discussed. Inferences about current cultural heritage and museology studies in Saudi Arabia were drawn by researching the museum projects that are planned to be established and in the design phase.

Keywords: Museum Projects, Saudi Arabia, Saudi Vision 2030.

Giriş

Orta Doğu'nun önemli ülkelerinden biri olan Suudi Arabistan Krallığı, 23 Eylül 1932 yılında Kral Abdülaziz tarafından kurulmuştur. Monarşi ile yönetilen ülkenin başkenti Riyad'dır. El Suud Hanedanlığı tarafından yönetilen ülkenin devlet başkanı Kral Selman Bin Abdülaziz El Suud'dur. İslam tarihi açısından oldukça öneme sahip olan Mekke ve Medine şehirlerinin yanı sıra Kızıldeniz kıyısında bulunan Cidde de ülkenin önemli şehirlerindedir. Ekonomisi topraklarında bulunan zengin petrol yataklarına bağlı olan ülkenin inanç turizmi de önemli gelirleri arasındadır. Son yıllarda Veliht Prens Muhammed bin Selman'ın ülke yönetimindeki rolü ve yetkileri artmıştır. Uzun yıllar sosyo ekonomik açıdan oldukça içe dönük bir ülke olan Suudi Arabistan'da Veliht Prens Muhammed bin Selman önderliğinde politik reformlar, sosyal, kültürel ve ekonomik dönüşüm ve değişimler yaşamaya başlamıştır (<https://www.bbc.com/turkce/topics/cqywj1rdqj8t?page=2>).

"Suudi Vizyon 2030" (Saudi Vision 2030), ilk olarak 2016 yılında açıklanmış uzun dönem ve geniş kapsamlı bir stratejik planlama projesidir. Bu planlamayla ülkenin petrole ve enerji sektörüne olan bağımlılığını azaltma, ekonomisini çeşitlendirme ve sağlık, eğitim, altyapı, kültür ve turizm gibi kamu hizmet sektörlerini geliştirme amaçlanmaktadır (<https://www.vision2030.gov.sa/>).

Veliht Prens Muhammed bin Selman tarafından hayata geçirilen Vizyon 2030 yaklaşımı çerçevesinde farklı alanlara yatırımlar yapılması öngörülmektedir. Bu bağlamda kültürel miras, turizm ve müzecilik alanlarında da vizyoner projeler ve yatırımlar hayata geçirilmektedir. "2030 Vizyonunu Gerçekleştirme" programı çerçevesinde Suudi Arabistan Krallığı Kültür Bakanlığına bağlı bir "Müze Komisyonu" kurulmuştur. Krallık'taki kültürel hareketin büyümesine katkıda bulunmak amacıyla "Yaşam Kalitesi Programı" kapsamında "Uzman Müzeler" girişimi platformu oluşturulmuştur. Bu girişimle Krallık genelinde bir dizi şehirde özellikle yaratıcı ve ilham verici alanlarda uzmanlaşmış müzeler kurulması hedeflenmektedir (<https://www.vision2030.gov.sa/>).

Bu kültürel dönüşüm rüzgârıyla açılması planlanan çağdaş müzecilik teknik ve yöntemleri kullanılan modern müzelerle aileler, öğrenciler, turistler ve görsel sanatlarla ilgilenen kişiler de dahil olmak üzere toplumun geniş kesimleri hedeflenerek "bir yaşam biçimi olarak kültür" kavramını yaygınlaştırmak amaçlanmaktadır.

Bu hedef doğrultusunda başkent Riyad, kültürel açıdan önemli bir merkez olan Cidde ve ülkedeki inanç turizminin odak noktalarından biri olan Medine başta olmak üzere ülkenin farklı şehirlerinde yeni müze projeleri planlanmakta, uygulamalı olarak hayata geçirilmekte, aynı zamanda

halihazırdaki bazı müzelerde yenilikler ve geliştirmeler yapılmaktadır. Bu çalışmada öncelikle Suudi Arabistan'ın önemli müzeleri anlatılacak, ardından "Suudi Vizyon 2030" programıyla açılan müzelerden ve müzelerde yapılan yeniliklerden bahsedilecektir. Henüz hayata geçmemiş planlanan müze projelerinden bahsedildikten sonra ise genel bir değerlendirme yapılacaktır.

Suudi Arabistan Ulusal Müzesi (The National Museum of Saudi Arabia)

Riyad'ın Al Murabba bölgesinin merkezinde bulunan müze, aynı zamanda Kral Abdülaziz Tarihi Merkezi'nin de bir parçasıdır. Müze, 1999 yılında ülkenin Kral Abdülaziz tarafından kurulmasının yüzüncü yılı kutlamaları için eski Murabba Sarayı bölgesi ve çevresini yenilemek için hazırlanan "Murabba Kalkınma Planı"nın bir parçası olarak kurulmuştur. Merkez, aynı zamanda büyük bir kamusal parka ve Kral Abdülaziz Halk Kütüphanesi, Kral Abdülaziz Camii, Kral Abdülaziz

Oditoryumu, Eski Eserler Merkezi gibi çok amaçlı pek çok tesise de ev sahipliği yapmaktadır.

Müze binası baş mimar Raymond Moriyama tarafından Riyad yakınlarındaki "Kırmızı Kumlar" ismi verilen kum tepelerinin biçimi ve renklerinden ilham ile tasarlanmıştır. Binanın Murabba Meydanı boyunca uzanan batı cephesi, Mekke'yi işaret eden bir hilal oluşturan düzeniyle bir kum tepesinin yumuşak hatlarını andırmaktadır. Müzenin iki katlı modern binası, en son müzecilik ve sergileme tekniklerini barındırmaktadır. 28.000 m²'lik bir alanı kaplayan müze, sekiz ana galeri ve iki kısa süreli sergi galerilerinden oluşmaktadır.

Müzenin "İnsan ve Evren" başlıklı sergileme salonunda evrenin yaratılışı ve yeryüzünün oluşumu, tarih öncesi çağlara ait fosiller, Arap Yarımadası'nın jeolojisi ve coğrafyası ve Arap Yarımadasında insanlığa ait bulunan keşifler gibi çeşitli temalar işlenmektedir.

"Antik Arap Krallıkları" Galerisi ise MÖ. 6000-MS. 400 arası Arabistan tarihini kapsamaktadır. Galerinin ana bölümü, Arap Krallıklarının erken, orta ve geç dönemlerini içeren ayrıntılı bilgilere ayrılmıştır. Bu galeride eski krallıkların hüküm sürdüğü Medyen, Alfau gibi önemli şehir merkezlerini yansıtan sergilemeler bulunmaktadır. Sergiler arasında taş levhalara oyulmuş Semudik, Aramice ve İslami yazılar, mücevherler, duvar resimleri ve Asur Sarayı'ndan portreler yer almaktadır.

"İslam Öncesi Dönem (Cahiliye)" Galerisi MÖ. 400'den İslam'ın doğuşuna kadar olan zamana ayrılmıştır. Bu galeride Arap kabileleri, inançları, gelenekleri, eski eserleri ve Arap hat sanatının gelişimi hakkında bilgiler verilmektedir. Ayrıca bu dönemlerde kullanılan çeşitli çanak, çömlek ve silahlar

sergilenmektedir.

“Peygamber’in Misyonu” Galerisi, Hz. Muhammed’in doğumundan Medine’ye hicretine kadar olan hayatındaki önemli olaylara odaklanmaktadır. Bu galeri Hz. Muhammed’in soyu, yaşamı ve İslam’a daveti gibi konuları da içermektedir. Galerinin ortasında İslam’ın Kutsal Kitabı olan Kur’an-ı Kerim’in bir kopyası bulunmaktadır. Galeri, Peygamber’in Mekke’den Medine’ye hicretinin aşamalarını tasvir etmek için dekore edilmiş eşsiz bir seramik köprü ile sona ermektedir.

“İslam ve Arap Yarımadası” galerisinde hicret ile başlayan Medine İslam Devleti, 4 Halife Dönemi, Emevi, Abbasi, Memlükler ve Osmanlılar’dan Birinci Suudi Devleti’ne kadar olan dönemi ele almaktadır.

“Birinci ve İkinci Suudi Devletleri” Galerisinde iki erken Suudi devletin kültürü ve tarihine dair sergilemeler bulunmaktadır. Dönemin önemli merkezi olan Diriyeh’in büyük ve detaylı bir modeli sergilenmektedir. Ardından, Riyad’ı başkent ilan ederek İkinci Suudi Devleti’ni kuran İmam Türki Bin Abdullah’a ait belgelerle bu döneme odaklanmaktadır. “Birleşme” Galerisi ise Kral Abdülaziz’in Riyad’ı ele geçirmesi ve modern Suudi Devletinin kurulmasını ele almaktadır. Galeride ayrıca Suudi Arabistan Krallığı’nın birleşmesinin farklı aşamaları hakkında görsel-işitsel efektlerle tamamlanmış bir belgesel film de yer almaktadır.

“Hac ve İki Kutsal Cami” Galerisi, Hac ibadetine ve Mescid-i Nebevi ve Mescid-i Haram’ın tarih boyu gelişimlerine odaklanmaktadır. Galeride Mekke ve çevresinin büyük bir modeli de bulunmaktadır.

Müzedde çok sayıda replika ve gerçek boyutta dioramik görüntülerle eğitici bir sergileme yapıldığı söylenebilir (<https://www.rcrc.gov.sa/en/projects/kahc>).

Figür 1: Suudi Arabistan Ulusal Müzesi Dış Görünüm (<https://www.visitsaudi.com/en/see/highlights/the-national-museum-of-saudi-arabia>, Erişim Tarihi: 11.11.2022)

Kral Abdülaziz Dünya Kültürü Merkezi (King Abdülaziz Center For World Culture/ Ithra)

Ithra olarak da bilinen Kral Abdülaziz Dünya Kültürü Merkezi, Suudi Arabistan’ın doğusunda Basra Körfezi kıyısında bulunan Zahran (Dahran) şehrinde kurulmuştur. Suudi Aramco adlı şirket tarafından inşa edilen merkezin açılışı, Aralık 2016’da Kral Salman bin Abdülaziz tarafından yapılmıştır. Suudi Aramco tarafından işletilen merkez, kültür, öğrenme ve kültürler arası faaliyetlere odaklanan bir sosyal sorumluluk girişimidir. Merkez, aynı zamanda 1938’de ilk ticari Suudi petrol sahasının bulunduğu yerde konumlanmaktadır. Merkez bünyesinde müze, çocuk müzesi, kütüphane, sinema, tiyatro ve sergi salonlarını barındırmaktadır. Norveçli mimarlık firması Snøhetta tarafından tasarlanan Merkez, Time dergisinde dünyanın en iyi 100 ziyaret yerinden biri olarak listelenmiştir. Ithra Müzesi, çağdaş Orta Doğu Sanatı, Suudi kültürü, İslam sanatı, Arap Yarımadası’nın doğal tarihi ve Arşiv olmak üzere beş galeriye ev sahipliği yapmaktadır.

Müzenin “Funoon Galerisi”nde Suudi ve Orta Doğu çağdaş sanatına ait örnekler sergilenmektedir. Bu galeride aynı zamanda yerel ve genç sanatçıların eserlerine de yer verilmektedir.

“Ajyaaal” isimli galeri ise Suudi mirasına bir yolculuk sunmaktadır. Geleneksel ve modernin bir karışımı olan bu galeri, krallığın çeşitli bölgelerinin tarih boyunca gelişen zengin kültürünü gözler önüne sermektedir. Bu galeride ziyaretçi etkileşimli sergilemeler bulunmaktadır.

“Kunooz” Galerisinde İslami tasarım ve mirasının örnekleri sergilenmektedir. Bu galeride Granada, Şam ve Delhi gibi İslam dünyasının dört bir yanından 7. yüzyıla kadar uzanan İslam sanatından değerli parçalar sergilenmektedir.

“Rehlaat” Galerisinde Arap Yarımadası’nın coğrafyası, fauna ve florasına yer verilmektedir. Ekran ve ses efektleri aracılığıyla multimedya destekli, sürükleyici ve etkileşimli bir sergileme bulunmaktadır. Bu sergilemede 180 derecelik video projeksiyonu ve ses efektleri ile ziyaretçilere Arap Yolculuğu isimli bir deneyim sunulmaktadır. Ziyaretçiler bu sergileme ile sıcak çöllerde gezinip, yüksek dağların üzerinden uçmakta ve bugüne kadar ticaret noktası olarak hizmet veren Arap kıyılarında yelken açmaktadır.

Müzedde aynı zamanda Suudi Aramco şirketinin tarihçesini de anlatan bir sergi bulunmaktadır. Şirketin 1930’larda Suudi çölünün haritasını çıkararak petrol kaynaklarına ulaşma süreçleri yansıtılmaktadır.

“Aramcorama Sergisi”, Krallık’ta petrolün keşfini ve gelişimini belgeleyen görsel anlatılar sunmaktadır.

Müzenin Büyük Salon’u modern mühendislik ile eski yöntemleri birleştiren benzersiz bir mimari tasarıma sahiptir. Duvarları sağlam çelikten yapılmıştır ve zemin geri dönüştürülmüş bambu ile döşenmiştir. Büyük Salon, uluslararası sergilere

Figür 2: Kral Abdülaziz Dünya Kültürü Merkezi Dış Görünüş
(https://en.wikipedia.org/wiki/King_Abdulaziz_Center_for_World_Culture#/media/File:King_Abdulaziz_Center_for_World_Culture_facade.jpg, Erişim Tarihi: 11.11.2022)

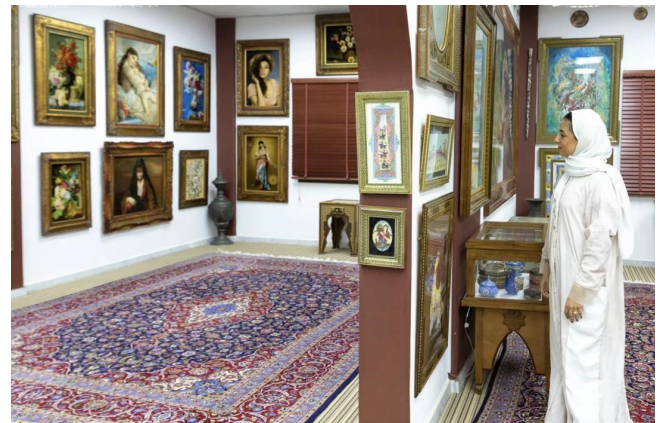
ve etkinliklere ev sahipliği yapmaktadır. Büyük Salon'da 29. Arap Zirvesi gibi uluslararası sanat sergileri ve 17. Arap Düşünce Forumu ve Uluslararası Petrol Teknolojisi Konferansı gibi önemli etkinlikler gerçekleştirilmiştir (<https://www.ithra.com/en/>).

Tayebat Uluslararası Şehir Müzesi (Al Tayabat International City Museum)

Basra Körfezi'nin en eski limanlarından biri ve Mekke kentine açılan bir kapı olan Cidde, kültürel açıdan oldukça zengin bir şehirdir. Tayebat Müzesi, Cidde'nin 2500 yıllık tarihini gözler önüne sermek için yapılmıştır. Cidde'nin Al Faisaliyah adlı semtinde bulunan müze, esasında Şeyh Abdul Rauf Halil'e ait bir saraydır ve geleneksel Hijazi mimarisine sahiptir. Bu saray daha sonra Şeyh'in kendisi tarafından toplanan eserleri korumak için müzeye dönüştürülmüştür. Müze çok odalı kompleks bir yapı içerisinde yer almaktadır. Müzenin karmaşık ahşap kafes işleri ve mercan duvar süslemeleriyle kaplı cumbalı pencereleri öne çıkan mimari özellikleridir. Müzede İslami el yazmaları, çanak çömlek, madeni paralar, silahlar, mobilyalar ve giysiler gibi tarihi öneme sahip eşyalar sergilenmektedir. Çok katmanlı bir yapıya sahip olan müzede Cidde, Suudi Arabistan ve Arap Yarımadası'nın İslam öncesi ve sonrası dönemlerine ait tarihi ve kültürel zenginlikler sergilenmektedir. Müzenin zemin katında İslam'ın beş şartı gibi temel dini bilgilerden başlanarak, dinin bilime, kültüre ve endüstriye katkıları ve İslam'ın yüzyıllar boyunca gelişimi ele alınmaktadır. Yine bu katta Kabe ve Hac ziyaretine yönelik modeller ve Hicret yolculuğuna dair ayrıntılı bilgiler bulunmaktadır. Bilgiler ziyaretçilere Arapça

ve İngilizce olarak sunulmaktadır. Müzede ayrıca Suudi Arabistan'ın zengin tarihi ve kültürü hakkında detaylı bilgiler veren rehberli turlar da düzenlenmektedir.

Müzedeki sergilemeler eski el yazmaları, çanak çömlekler, eski paralar, silahlar ve İslam'ın dünyaya yayılmasını detaylandıran haritalarla zenginleştirilmiştir. Müzede Cidde şehrinin kronolojik tarihine de yer verilmektedir. Bir liman kenti olan Cidde'de yaşayan ilk balıkçı kabilelerine ait eserler ile Kızıldeniz'e özgü deniz yaşamı üzerine sergilemeler bulunmaktadır. Tarih öncesi devirlerden başlanarak kurucu hükümdar Kral Abdülaziz tarafından modern krallığın kuruluşuna kadarki ülkenin genel tarihi de anlatılmaktadır. Ayrıca müze göçebe Bedevi yaşamı, geleneksel kıyafetler ve Suudi kültürüyle ilgili etnografik sergilere de sahiptir (<https://www.visitsaudi.com/en/do/culture/tayebat-museum>).

Figür 3: Tayebat Ulusal Şehir Müzesi
(<https://www.visitsaudi.com/en/do/culture/tayebat-museum>, Erişim Tarihi: 11.11.2022)

Dar'ül Medine Müzesi (Dar-Al Madinah Museum)

Darü'l-Medine Müzesi, Medine'de kurulmuş, Abdul-Aziz bin Abdul-Rahman bin İbrahim Kaki adlı kişiye ait özel bir müzedir. Müze, Medine şehrinin tarihine, özellikle Hicret Yolu ve Hicret ile ilgili tarihi olaylara odaklanmaktadır. Müzede çok az tarihi eser bulunmaktadır, sergilenenlerin çoğu Medine tarihinin farklı dönemlerine ait modern modeller veya resimlerdir. Müze çoğunlukla Medine tarihi ve Hicret sonrası dönemine odaklanmaktadır. Müzede Medine'nin kültürel mirasını yansıtan yaklaşık 2.000 eser sergilenmektedir.

Darü'l-Medine Müzesi'ndeki sergilemelerde, Medine tarihinin farklı dönemlere ait görsel galeriler ve nadir fotoğraflardan oluşan bir koleksiyon yer almaktadır. Müzede en dikkat çekici eser, İslam'ın ünlü okçularından sahabe Sad Bin Ebi Vakkas'a ait olan yaydır.

Müzede Mescid-i Nebevî'nin tarihi ve yıllar içindeki değişimini anlatan bir sergileme bulunmaktadır.

Sergileme, Hz. Muhammed döneminde Mescid-i Nebevî'nin ilk inşasından başlayıp İkinci Suudi Yayılımı ile biten Mescid-i Nebevî'nin tarih boyunca nasıl değiştiğini göstermektedir. Harem-i Şerif'in bir modeli de müzede sergilenen eserler arasındadır (https://madainproject.com/dar_al_madinah_museum).

Figür 4: Darü'l-Medine Müzesi Sergileme Alanı
(<https://twitter.com/DaralMadinahMus/media>, Erişim Tarihi: 11.11.2022)

Dar-ül Kalem Merkezi (Dar Al-Qalam Center)

Arap hat sanatını ele alan "Dar-ül Kalem Merkezi" 2013 yılında Medine'de kurulmuştur. Merkezde bir müze, sergi ve Arap hat sanatı enstitüsü bulunmaktadır. Bir kompleks şeklinde tasarlanan merkezde sanat galerisi, eğitici görseller ve dokümantasyon ünitesi gibi sergileme alanları ile tiyatro, gönüllü hizmetleri merkezi gibi farklı aktivitelere özel alanlar da bulunmaktadır. Ayrıca merkezde Arap hat sanatına dair bilimsel ve teorik uluslararası eğitimler verilmektedir.

Suudi Arabistan Kültür Bakanlığı 2020'yi Arap Hat Yılı ilan etmiş ve Medine merkezli Dar-ül Kalem Kompleksi, Arap hat sanatında yeterlilik sertifikaları veren uluslararası bir enstitü olma planlarını açıklamıştır. Velihaht Prens Muhammed bin Selam tarafından desteklenen merkezin geliştirilerek alanında öncü bir kurum haline getirilmesi planlanmaktadır (<https://saudigazette.com.sa/article/592406/SAUDI-ARABIA/Dar-Al-Qalam-calligraphycenternamed-after-Crown-Prince>).

Figür 5: Dar-ül Kalem Merkezi
(https://www.arabnews.com/sites/default/files/userimages/2433041/img_3575.jpg, Erişim Tarihi: 11.11.2022)

Planlanan Müze Projeleri

Kızıldeniz Müzesi (The Red Sea Museum)

Müze, Suudi Arabistan'ın "Vizyon 2030 Gerçekleştirme Programları"ndan biri olan "Yaşam Kalitesi Programı" kapsamında yer almakta ve Suudi Kültür Bakanlığı'nın ilk girişim paketinde açıkladığı "İhtisas Müzeleri Girişimi" çatısı altında planlanmaktadır. Bu çerçevede Suudi Arabistan Kültür Bakanlığı, Cidde Tarihi Bölgesi'ndeki Bab Al-Bunt miras binasına bir Kızıldeniz Müzesi kuracağını açıklamıştır. Bab Al-Bunt'un hikayesini anlatan nadide koleksiyonlar, el yazmaları, resimler ve kitapların sergileneyeceği açıklanan müzenin 2022'nin sonunda açılması düşünülmektedir.

Müzede geçmişten beri yüzyıllarca hacılar, tüccarlar ve turistler için önemli bir geçit olan Kızıldeniz kıyısındaki Cidde şehrinin tarihi ve kültürel mirası yansıtılması hedeflenmektedir.

Kızıldeniz kıyılarının temsil ettiği kültürel değerleri yansıtmının amaçlandığı müze projesinde deniz seferleri, ticaret, jeoloji, hac, çeşitlilik ve diğer kültürel unsurları şekillendiren hikayelere odaklanacak bir mekân oluşturulmak istenmektedir. Müzede 100'den fazla yaratıcı sanat eseri sergilenmesi, her yaş grubu için eğitim programları yürütmenin yanı sıra geçici sergiler düzenlenmesi de planlanmaktadır.

Kızıldeniz Müzesi, Hac ve Umre ziyaretçilerinin manevi yol-

culuğunda insan uyumu ve kültürel zenginliğin hikayesini anlatırken tüm gelenekleriyle farklı milletler arasındaki etkileşimi de gözler önüne sermeyi hedeflemektedir (<https://saudigazette.com.sa/article/598235>).

Figür 6: Kızıldeniz Müzesi Tasarım Projesi (https://www.constructionweekonline.com/cloud/2021/07/06/redseamuseumegissaudiarabia_1.png, Erişim Tarihi 11.11.2022)

Dijital Sanat Müzesi (Teamlab Jeddah / Digital Art Museum)

Suudi Arabistan Kültür Bakanlığı, modern ve en son teknolojileri ve hassas yazılım çözümlerini kullanarak dijital müzeler ve sergiler tasarlayan sanat kolektifi “TeamLab” grubu ile işbirliği yaparak bir dijital sanat müzesi kurmayı planlamaktadır. Müze, Bakanlık ile teamLab grubu arasında 2023 yılında Cidde’de düzenlenecek olan 10 yıllık bir anlaşmanın parçası olarak hayata geçecektir.

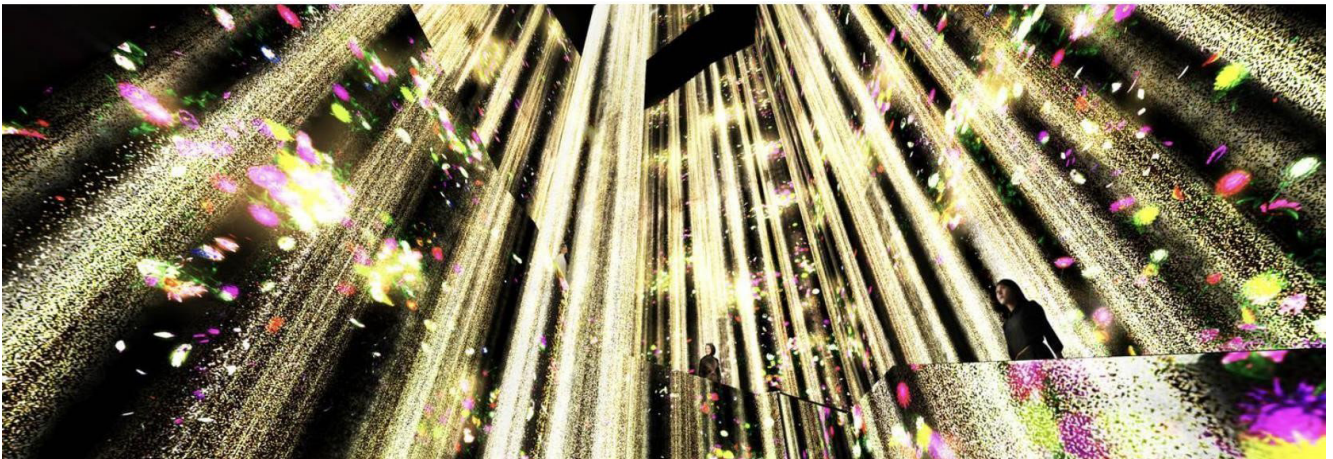
TeamLab ekibi çok sayıda ziyaretçiye ev sahipliği yapan Tokyo ve Şanghay’da hayata geçirdikleri iki dijital müze aracılığıyla dünya çapında başarı elde etmiştir. Suudi Arabistan Kültür Bakanlığı ile anlaşma yapan TeamLab ekibi, daha önce hiç sergilenmemiş özel ve yeni eserler ile müze için özel olarak tasarlanmış teknolojiler içerecek özel bir tasarım yapmayı planlamaktadır (<https://saudigazette.com.sa/article/580109>).

Suudi Modern Sanat Müzesi (Saudi Museum Of Modern Art)

Diriye Kapısı Geliştirme Kurumu (DGDA) ve Suudi Kültür Bakanlığı, geleneksel kerpiç mimarisiyle ünlü Diriye şehrini bir kültür, eğlence ve turizm merkezi olarak geliştirmenin bir parçası olarak şehrin Bujairi semtinde Suudi Modern Sanat Müzesi kurmayı kararlaştırmıştır. Suudi Kültür Bakanlığı, geleneksel yerel mimari tarzından ilhamla modern bir konseptte tasarlanacak müze projesinin hayata geçirilmesi için Diriye Kapısı Geliştirme Kurumu (DGDA) ile bir işbirliği anlaşması imzalamıştır. Müze projesi ile Suudi çağdaş sanat eserlerini tanıtıcı ve teşvik edici bir platform haline getirmek amaçlanmaktadır. Müze koleksiyonunda yer alacak eserler ve yapının mimarı hakkında bilgi verilmezken müzenin ne zaman açılacağı henüz açıklanmamıştır (<https://www.thenationalnews.com/arts-culture/art/saudi-museum-of-modern-art-to-open-inaddiriyah-1.927506>).

Figür 8: Suudi Modern Sanat Müzesi’nin kurulması planlanan Diriye’den bir görünüm (<https://www.abouther.com/node/23686/people/features/saudi-arabia-plans-launch-its-museum-modernarthistoric-town-diriyah>, Erişim Tarihi: 11.11.2022)

Figür 7: Dijital Sanat Müzesi Referans Görsel (<https://www.thenationalnews.com/arts-culture/art/2022/05/30/borderless-what-to-expect-from-jeddahsnewdigital-art-museum>, Erişim Tarihi: 11.11.2022)

Figür 9: Petrol Müzesi Tasarım Projesi.

(<https://www.albawaba.com/editors-choice/its-first-black-gold-museum-and-will-be-launched-riyadh-1379814>, Erişim Tarihi: 11.11.2022)

Petrol Müzesi (Black Gold Museum)

Krallığın “2030 Vizyonunu Gerçekleştirme” programlarından biri olan “Yaşam Kalitesi Programı” kapsamında yer alan müze, Kültür Bakanlığı’nın sanatı içeren ilk girişim paketinde duyurduğu “Uzman Müzeler” girişimi çatısı altında yer almaktadır.

Bu kapsamda Krallık genelinde bir dizi şehirde yaratıcı alanlarda uzmanlaşmış müzeler kurulması hedeflenmektedir. Petrol Müzesi de bu hedefler doğrultusunda projelendirilmiş bir müzedir. Petrole adanmış bu müzenin Bakanlık ve Kral Abdullah Petrol Araştırmaları ve Araştırma Merkezi (KAPSARC) ortaklığıyla başkent Riyad’da açılması planlanmaktadır.

Müzenin çağdaş sanatlar, görsel performanslar ve multimedya için sabit bir alanın yanı sıra geçici sergiler için paralel bir alan, bir mağaza, bir kafe, konferans salonları, eğitim, danışmanlık programları ve etkinlikler için de alanlara ev sahipliği yapması planlanmaktadır. Müze, petrolün ham halinden tüm şaşırtıcı dallarına ve boyutlarına kadar oluşumlarını incelemek için yenilikçi bir sanatsal yolculukla insan ve petrol arasında kurulan eşsiz ilişkinin hikayesini anlatacaktır. Bu yaratıcı yolculuk karşılaşma, rüyalar, şüpheler ve gelecek olmak üzere dört ana temada aktarılacaktır. Her bölümde başlığın yaratıcı konseptini pekiştiren etkinlikler sunulacaktır.

Müzedeki petrolün hikayesini anlatan ve petrolün insan yaşamına kattığı tüm tarihi, ekonomik, jeopolitik, toplumsal ve kültürel yönleri yansıtan, dünyanın dört bir yanından sanatçılar tarafından yaratılacak duygu ve hislere dokunan eserler sergilenmesi planlanmaktadır.

Tüm bunların resim, moda, tasarım, çizim, fotoğraf, heykel, filmler gibi farklı sanatsal yollar aracılığıyla sunulması planlanmaktadır. Müze, kalıcı sergilemelerin yanı sıra geçici ser-

gilere ve eğitim programlarına da ev sahipliği yapacaktır (<https://english.alarabiya.net/News/gulf/2020/09/09/Saudi-Arabia-to-launch-Black-Gold-oilmuseum-in-2022->).

El-Salam Müzesi

(Al-Salam Museum/Medinah Peace Museum)

Medine Bölgesi Emiri ve Medine Bölgesi Kalkınma İdarresi Başkanı Prens Faysal Bin Selman tarafından başlatılan müze projesinin Mescid-i Nebevi’nin batısındaki toplam 17.400 metrekaarelik alanı kapsaması planlanmaktadır. İki Kutsal Cami İşleri Başkanlığı’nın yetki alanından bulunan El-Salam Müzesi ile Mescid-i Nebevi’yi ziyaret eden ziyaretçilerin kültürel deneyimlerini zenginleştirmek amaçlanmaktadır. El-Salam Müzesi’nin barış kavramını ve bir Müslümanın hayatındaki önemini vurgulayan 10 salona sahip olması planlanmaktadır. “Medine’ye Varış” salonunda Peygamber’in Hicret için Medine’yi seçmesinin nedenleri aktarılacaktır. Mescid-i Nebevi’nin çağlar boyunca yapım aşamalarına ışık tutan Mescid-i Nebevi Salonu da müzenin önemli bir sergileme alanı olacaktır. Mescidi Nebevi’nin simge yapıları da ziyaretçiye sunulacaktır (<https://saudigazette.com.sa/article/566668>).

Tarık Abdül Hakim Müzesi

(Tarek Abdel Hakim Museum)

Suudi müzik sanatında önemli bir yere sahip olan Tarık Abdul Hakim, bir müzik bestecisi, şarkıcı, müzik araştırmacısı ve halk sanatlarıyla ilgili bir orkestra şefidir. 1920’de Taif’in Muthanna banliyösünde doğan Abdul Hakim, çok erken yaşlardan itibaren yerel şarkılar söyleyerek müzik ile ilgilenmeye başlamıştır. Daha sonra ud çalmayı öğrenerek çağdaş müzik ile tanışan sanatçı, 1952’de orduya katıldıktan sonra müzik öğrenimi için Mısır’a gönderilmiştir. Ulusal folklorla

büyük bir ilgisi olan sanatçı bölgesel müzikler, enstrümanlar ve müzisyenleri kapsayan kültürel miras konularında birçok eser kaleme almıştır. 500’den fazla beste yazan sanatçı, 1976’da Krallık’ın folklor bölümünün başkanlığına atanmıştır. Ayrıca önemli etkinliklerde sahne alan ulusal bir müzik grubu kurmuştur.

1981’de UNESCO Uluslararası Müzik Ödülü’nü bu ödülü alan ilk Arap müzisyen olmuştur.

Suudi Kültür Bakanlığı, merhum müzik üstadı Tarık Abdul Hakim’e adanmış bir müzik müzesi kurma kararı almıştır. Müzenin 2022 yılı sonunda UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde bulunan Cidde’nin tarihi alanı Balad’da açılması planlanmaktadır. Müzenin iki ana bölümden oluşması planlanmaktadır. Birinci kısımda Abdul Hakim’in müzikal hayatı aktarılırken ikinci kısımda ise Arap dünyasının müziği üzerine araştırmaların yanı sıra Suudi müziği üzerine makaleler ve yazılar içeren bir müzik araştırma merkezi olması planlanmaktadır. Müzede Abdul Hakim’e ait müzik aletleri, fotoğraf albümleri ve Umm Kulthum ve Abdul Wahhab gibi büyük Arap şarkıcıların bazı müzik bestelerinin yanı sıra görsel ve işitsel eserler ile sanatçının arşiv ve kişisel eşyalarından oluşan bir koleksiyon sergilenmesi düşünülmektedir (<https://saudigazette.com.sa/article/596748/SAUDI-ARABIA/Music-museum-for-maestroTariqAbdul-Hakim-in-Jeddah>).

Sonuç

Bu çalışmada incelediğimiz Suudi Arabistan Krallığına ait müzelerin büyük çoğunluğunun devlet destekli, ulusal müzeler olduğunu görüyoruz. Müzelerin başta başkent Riyad, Cidde ve Medine şehirleri olmak üzere ülkenin geneline yayıldığını söylemek mümkün. Bu müzelerde özellikle İslam tarihi ve kültürüyle ayrılmaz bir bütün olan ülke tarihinin ve bu tarihe katkıda bulunan kadim kentlerin yansıtıldığını söyleyebiliriz. 2016 yılında hayata geçirilmeye başlanan “Suudi Vizyon 2030” stratejik planıyla ülke çapında kültür ve turizm alanında bir değişim ve dönüşüm rüzgârının esmeye başladığı görülüyor. Bu vizyon çerçevesinde halihazırdaki müzelerin yenilendiğini, genişletildiğini ya da geliştirildiğini görüyoruz. Bu geliştirmelerin yanı sıra modern müzeciliğe uygun binalar ve sergileme biçimleriyle yeni müzeler kuruluyor. Bu müzelerin genelinin farklı sergileme ve etkinlik alanlarının bulunduğu oldukça büyük kompleksler şeklinde tasarlandığı görülüyor. Bu müzeler Kültür Bakanlığı ve özel şirketler tarafından desteklenirken bazıları için yurtdışı bağlantılı proje bazlı iş birlikleri yapılıyor. Kültürel tarih odaklı müzelerin dışında çağdaş sanat ve farklı konsept müzelerin planlandığını da görüyoruz. Bu değişim rüzgârının ne kadar süre esmeye devam edeceğini ve kurulması planlanan müzelerin ne kadarının hayata geçeceğini ise önümüzdeki yıllarda göreceğiz.

Kaynaklar

- Kaynaklar Erbay, Fethiye.2009;Müze Yönetimini Kurumlaştırma Çabası (1984 - 2009) Mimarlık Vakfı Enstitüsü, İstanbul
- Erbay, Fethiye. 1999; Müzelerin Kurumsallaşmasında Yönetimsel Farklılıklar, Yeniden Müzeciliği Düşünmek, YTÜ Basın Yayın Merkezi No 99.0453, , İstanbul, ss: 21–33
- Erbay, Mutlu. 2011; Müzelerde Sergileme ve Sunum Tekniklerinin Planlanması, Beta Yayıncılık, ISBN:978-605-377-475-4 ,Yayın No: 17303, İstanbul
- <https://www.vision2030.gov.sa/> Erişim Tarihi: 09.11.2022
- <https://www.vision2030.gov.sa/> Erişim Tarihi: 09.11.2022
- <https://www.bbc.com/turkce/topics/cqywj1rdqj8t?page=2> Erişim Tarihi: 09.11.2022
- <https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/suudi-arabiستان-2030-vizyonu-ve-kutsali-piyasaya-acmaninriskleri/572954> Erişim Tarihi: 09.11.2022
- <https://www.arabnews.com/node/1721516/saudi-arabia> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://www.rcrc.gov.sa/en/projects/kahc> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://www.ithra.com/en/> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://www.visitsaudi.com/en/do/culture/tayebat-museum> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- https://madainproject.com/dar_al_madinah_museum Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://saudigazette.com.sa/article/592406/SAUDI-ARABIA/Dar-Al-Qalam-calligraphy-centernamed-after-Crown-Prince> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://saudigazette.com.sa/article/598235> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://museums.moc.gov.sa/en> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://saudigazette.com.sa/article/580109> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://www.thenationalnews.com/arts-culture/art/saudi-museum-of-modern-art-to-open-in-addiriyah-1.927506> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://english.alarabiya.net/News/gulf/2020/09/09/Saudi-Arabia-to-launch-Black-Gold-oil-museum-in-2022-> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://saudigazette.com.sa/article/597713> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://saudigazette.com.sa/article/566668> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://saudigazette.com.sa/article/596748/SAUDI-ARABIA/Music-museum-for-maestroTariqAbdul-Hakim-in-Jeddah> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://zamzam.com/blog/dar-al-madinah-museum/> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://www.arabnews.com/node/1219401/saudi-arabia> Erişim Tarihi: 05.11.2022
- <https://www.arabnews.com/node/1544066/saudi-arabia> Erişim Tarihi: 05.11.2022